

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca sušca 1906 K 53 889 05.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Poglavje o učiteljici.*)

Priobčuje Slavica.

Ker se je izrazila želja v »Učiteljskem Tovarišu«, da bi odgovorile učiteljice raznim očitanjem zaradi nastalega nespোরazumljenja, želim dati nekaj pojasnila jaz, ako se ne oglasi poprej kako spretnejše pero.

Res ni lepo in prav, da je prišlo med nami do tako ostrega konflikta, a do tega je moralo priti. Med nami se mora vsestransko pojasniti stališče, da bomo na jasnem. Vsa krivda se zvrta sedaj na nas učiteljice, češ, da nismo kolegijalne, da ne podpiramo stanovskih listov, da ne zahajamo rade k društvenim zborovanjem, da nismo zavedne ter da nimamo stanovskega ponosa itd. Mnogo je resnice na tem, a o vzrokih, čemu se to tako godi, ne vpraša nihče. Me nismo same vsega krive, krivda tiči tudi drugod. Da se pojasni vse to natančno, je treba daljše razprave.

1. Ženska narava in njena vzgoja.

Me ženske se bistveno mnogo razločujemo od moških. Me smo po naravi poklicane bolj za družinsko, tiho in mirno življenje; tudi naše delo in naš poklic ima drugo smer od moških. Res je, da se tudi našemu spolu v novejši dobi odpira nada v boljšo bodočnost, ali do popolne enakopravnosti je še dolga pot. Nam je še v krvi in mesu ukoreninjena misel, da ne smemo in tudi ne moremo tako javno nastopati, kakor moški. Kar sme vsak moški v javnosti storiti brez najmanjšega izpodtiklaja, tega me ne smemo. Prežive ženske v vedenju in govoru veljajo v očeh mnogih kot naravno pokvarjene, čeprav so popolnoma nedolžne. Take so od moških zalezovane in čislane s popolnoma drugim namenom, kakor dobrovoljni, šaljivi ter v govoru in kretanju zabavni in živahni moški. Ni čudo torej, ko vidimo in opažamo, da nam ni dovoljeno v javnosti tako nastopati, kakor nam velewa čut in srce, da se rajše ogiblujemo družabnega življenja, ker brez zanesljivega spremstva pridemo lahko še ob dobro ime. Bridke izkušnje ima marsikatera učiteljica zlasti na kmetih, kjer človek takorekoč umira za dolgim časom, ako vedno tiči doma, tako se izpodtikajo jezični ljudje nad najmanjšim prestopkom. Mnogo takih izkušenj človeka izmodri in ga napravi mrzlega za društvo, ki se ga ogiblje, čeprav ne rad; tako postane marsikatera samotarka ter prezira ves svet. S tem nočem trditi, da ravna prav, ako prezira in zanemarja družbo svojih tovarišic in tovarišev, hotela sem le dokazati, da smo me po naravi in odgoji bolj občutljive za družabno življenje, kakor moški, ki jim je svet bolj prost, odprt in prizanesljiv. Ako hočete

*) Priobčujemo to razpravo, dasi se v vsem ne strinjamo z njo. Želimo pa, da se zadeva temeljito pojasni. Ured.

moški, naši gospodje tovariši, da bi me zahajale bolj med svet, zlasti pa med naša stanovska društva, je to v prvi vrsti odvisno od vas. Me se ogiblujemo sveta iz povedanih vzrokov, vi nas pa zaradi tega prezirate, mrzite in se nas ogiblujete. Storite kot kavalirji svojo dolžnost, razložite nam svoje želje, povabite nas, izpodbujajte nas — vodite nas v društvo in iz društva — ozirajte se na obče navade in šege ter na našo naravo in odgojo, potem boste kmalu nehali tožiti, da nismo kolegijalne.

2. Sodelovanje pri odgoji.

Poučevanje v šoli ni lahko delo. Glavni smoter šole je poleg poučevanja tudi odgoja. Splošno je znano, kako važno vlogo ima ženska pri odgoji v družinskem krogu. Moški imajo že od narave bolj oster in strog nastop, ženske pa bolj mil, dobrosrčen, popustljiv in odpustljiv. Oboje je pri odgoji nujno potrebno, da se to zveže v nekako celoto. Obče je znana materina ljubezen in strah pred očetom pri otrokih v družini. Gotovo je ženska dobila zaradi tega pravico, da sme nastopati kot odgojiteljica — učiteljica v javnosti ali šoli. Edino kot učiteljica je ženska ravnopravna z moškimi, povsod drugod se smatra kot manj vredna ali neenakopravna. Ako si bo priborila kdaj na vsi črti enakopravnost z moškim, je vprašanje časa. Naša sveta dolžnost je, da se borimo brezobzirno za splošno svobodo in enakopravnost. Res je, da je ženska po naravnem poklicu najprikladnejša in najsposobnejša kot gospodinja, mati in odgojiteljica zlasti v družinskem krogu, a res je tudi, da ženska napreduje in se emancipira tudi v drugih strokah ter hrepeni postati z moškimi enakopravna. Pri ljudskošolski odgoji smo torej enakopravne, od tega se ne smemo oddaljiti ali popustiti niti za las. Enako delo in enako plačilo je naše geslo. Vendar so s tem geslom spojene tudi dolžnosti, kar hočem razjasniti na drugem mestu. Sedaj želim pojasniti ovire pri odgoji.

Povedala sem že, da se razločuje narava moških značajev, običajev in navad v marsičem od ženskih. Moška učiteljeva oseba imponira zlasti pri deški odrasli šolski mladini bolj kot ženska, medtem ko je pa učiteljica pri mali šolski deci in odraslih deklicah prikladnejša, ker pozna po naravi lažje njih čute, delo in govor. Čeprav sva po šolski izobrazbi oba enako usposobljena, se ločiva v mnogih rečeh pri nastopu in pouku v šoli in odgoji. Kjer so učitelji in učiteljice skupaj sodelujoči pri eni in isti šoli, tam potrdi to lahko vsakdo iz lastne izkušnje. Ta naravna neenakost čuvstev, miloba in strogost, nežnost in osornost, odpustljivost in jezovitost, popustljivost in natančnost postane večkrat usodepolna za obe stranki. Poleg tega provzroči prenaporno delo premnogokrat tudi živčno bolezen — jezovitost, nestrpnost, melanholija so zle posledice, da ne postopata složno, v sporazumljenju in previdno. Zlasti med učiteljem-voditeljem in podrejenim učiteljstvom pride mnogokrat zaradi tega do nespোরazumljenja, ostre polemike, prepira, sovraštva — in ogenj je v strehi. Voditelj kot šef hoče imeti svoj prav, čast in spoštovanje, ženski ponos se noče ukloniti, zaradi tega občujeta le prisilno, samo v službenem oziru, se ogibljeta drug drugega — ponižati se noče nihče, in kolegijalnost je šla rakom žvižgat. Mnogokrat so tudi druge okolščine vzrok nespোরazumljenju: hudobni jeziki, podpihovanje, ljubosumnost itd., tako da smem blagrovati vsako učiteljico, ki živi v lepem in kolegijalnem sporazumljenju s svojim učiteljem. Gorje učiteljici, kjer je prenapeta pedantnost, škodoželjnost in mogočna šefova roka brez usmiljenja, odpuščanja in sprave. In take

prežalostne razmere so na mnogih krajih. Mehka in nežna ženska narava prenaša tak jarem z bolnim srcem in s solzami v očeh. Ali naj bo taka učiteljica pri takih razmerah kolegijalna? Ali naj zahaja v društva učiteljev, kjer je on zraven, ki je ne more trpeti in videti? Ni lepo, da se to širi v javnost, a to mora biti: clara pacta, boni amici! Kdor je kriv, naj naredi prve korake k spravi, me nismo tako trdosrčne, brezobzirne in nespravljive, želimo samo to, da se upošteva naša narava, naš čut in naša enakopravnost.

3. Plača in dolžnosti.

Človeško življenje je podobno popotniku, ki išče po svetu zaslužka in kruha. Kdor nima po dedni pravici zagotovljene bodočnosti, si jo mora iskati po svetu. Srečna bodočnost vsakterega je odvisna od premnogih okolščin, posebno pa od dobre vzgoje. Zato vidimo, da svet hrepeni po omiki in dobri vzgoji; narodi zahtevajo mnogo dobrih šol in temeljite izobrazbe, ker je od te odvisna splošna blaginja. Ničeva je torej trditev, da je ta ali oni kruhoborec, vsakdo se mora boriti za svoj kruh in obstanek. Vsak delavec zasluži za svoje trudapolno delo tudi pošteno plačilo. Kdor delavca plača, zahteva, da mu pošteno in zvesto služi, drugače ga odslovi. S plačo so torej zvezane dolžnosti in obratno. — Tudi me učiteljice smo se odgojevale s tem namenom, da bi imele zagotovljeno bodočnost, da bi s poučevanjem v šoli imele stalno plačo, s katero bi nam bilo mogoče živeti. Ali kaka prevara! Učiteljica-začetnica dobi letne plače 800 K ali 66-66 K mesečno — in s tem naj izhaja! Plača naj stanovanje, hrano v gostilnici, s tem naj se stanu primerno oblači, naj hodi v družčine, naj skrbi za svojo nadaljno izobrazbo, naj podpira stanovska društva in stanovske liste in še mnogo drugih reči, ki so nujno potrebne! Strogo se zahteva od nas, da izpolnujemo vestno svoje stanovske dolžnosti. Kakšna je pa plača za to trudapolno in vestno delo? Učitelji-samci se pritožujejo, da ne morejo izhajati, pa tudi nam se ne godi nič bolje, tudi me, zlasti v nižjih plačilnih vrstah, ne moremo izhajati. Po pravici smo bile ogorčene vse, ko so nas tako brezvestno prezirali pri draginjskih dokladah. Postale smo zaraditega nezaupljive, misleč, da so nas moški gosp. kolegi varali, da so se ti izneverili geslu: vsi za enega, eden za vse — enako delo, enako plačilo. Kakor se je sedaj stvar pojasnila, smo se v sodbi prenašale. Tudi ni bilo prav in lepo, da smo zaradi tega nastopile apitacijo proti stanovskemu listu »Učit. Tovarišu«, ki se je in se še vedno poteza za naše interese.

Sree nas boli, ko čujemo, da nas hočejo prikrajšati pri bodoči regulaciji učiteljskih plač. Odločni nasprotniki naši so baje kmetski deželni poslanci. Navadni izgovori so, da smo me ženske bolj štedljive, varčne ter ne potrebujemo toliko za eksistenčno potrebo kakor moški, ker ne zahajamo v družbo, nismo delavne zunaj šole kakor ti, pa tudi, da naše delo v šoli ni tako izdatno kakor moško. Hm, človek res ne ve, kaj bi odgovoril na taka očitanja. Ako smo bolj štedljive in varčne, je to vendar lepa čednost, ki je hvale vredna in ne kazni. Vsak pameten človek si želi za kako silo, bolezen in drugo neizgodo prištediti kaj, da ne pride v stisko v času nadlog. Mar bi učiteljica ne smela tega storiti? Ali naj ona zaraditega dobi manj dohodkov kakor moški, ki se rad zabava? Iz tega se razvidi, kako nas svet prezira in manj ceni — samo zato, ker smo ženske. Resnica je, da zunaj šole nismo tako delavne kakor moški, resnica je pa tudi, da je glavno naše delo v šoli, ne pa zunaj nje. Za delo

v šoli dobivamo plačo, ne pa za delo zunaj te. Za mnoga dela o prostem času po šoli imajo moški kolegi tudi nagrade za to. Mar naj bomo občinske tajnice, organistinje, vrtnarice, predstojnice društev itd., če nas nihče ne vpraša in ne mara? Ako bi se vmešavale v dela moških kolegov, bi nastal še večji prepir in sovraštvo med nami kakor sedaj. Kako naj pa izhajajo družinski očetje brez stranskih zaslužkov, če še me ne moremo izhajati? — Kar se pa tiče očitanja radi dela v šoli, imamo stroge kompetentne sodnike nad seboj kakor moški. Ako so ti zadovoljni z nami, nima nihče pravice nas obsojati. Res je, da so med nami nekatere, ki so površne v izpolnovanju svojih dolžnosti ter imajo znabiti še mnogo drugih napak, ali taki se dobijo tudi med moškimi. Seveda, to so izjeme in po teh ne bo pameten človek obsojal vsega stanu, ker se dobe izjeme pri vseh stanovih. Naše trudapolno delovanje v šoli je le malokomu znano, zato pa svet tako malo ceni nas in naše delo. Moški gosp. kolegi so si priborili večji ugled in večje spoštovanje pri ljudeh ravno z nastopom in neumornim delom zunaj šole. Mar ne bi kazalo tudi nam delati tako? Če si hočemo priboriti boljše bodočnost, moramo tudi tako delati. Dela je povsod dovolj, le volje in vztrajnosti je treba. Zlasti na deželi bi učiteljica naredila za narodni blagor lahko mnogo dobrega. Znano je, da so za dobrodelne namene ženske mnogo bolj prikladne od moških. Ženski se navadno težko odreče, ako prosi daru za dobrodelni namen. Premnogo je vasi in trgov, kjer nimajo še podružnice sv. Cirila in Metoda, mnogo takih tudi spi spanje pravičnega. Zavedna učiteljica bi jih lahko ustanovila ali prebudila iz spanja, da bi posamezni udje plačevali letne doneske. S tem bi storile jako plemenito delo za naš narod in sebi pridobile hvaležnost in spoštovanje. V večjih vaseh bi učiteljica lahko vadila mlade deklice v igrah in petju. Poletni bi se napravila na prostem kaka prijetna igra s petjem. Pri takem delovanju bi nas brezdvomno podpirali tudi gospodje kolegi. Ljudstvo bi prihitelo od blizu in daleč in zopet bi nabrale mnogo prostovoljnih darov za učiteljski konvikt. S tem bi učiteljstvo in šola pridobila mnogo ugleda in spoštovanja. Nadalje bi bila lahko sodelovateljica pri bralnih, izobraževalnih in drugih društvih po razmeri krajev.

Na delo torej! Najprej si moramo priboriti ugled in spoštovanje z delom v šoli in zunaj šole, da bo ljudstvo znalo ceniti naš trud in delo — za tem mora priti za izpolnjene dolžnosti tudi primerna plača! (Dalje.)

Majhen postni preudarek po tovariševem navodilu.

(Iz društva slovenskih učiteljic.)

Wo die Interessen von Männern und Frauen auseinander gehen, haben die Männer stets ihre Macht missbraucht. Der brutale Egoismus des Mannes zeigt sich in dem Verhältnis des Staates und der Gesetzgebung zur Frau.

Dr. Winternitz, univ. prof. na Dunaju, 7. februarja 1906.

Teh dveh stavkov sem se spomnila, ko sem čitala odgovor tovariša v »Učit. Tovarišu«. Težko že tudi pričakujem